

Mål C-99/24 [Chmieka]ⁱ

Begäran om förhandsavgörande

Datum för ingivande:

7 februari 2024

Domstol som begär förhandsavgörande:

Sąd Rejonowy w Koszalinie (Polen)

Datum för beslutet att begära förhandsavgörande:

31 januari 2024

Klagande:

G.M.K.-Z.B.M.

Motpart:

S.O.

Målnummer: [utelämnas]

Beslut

Den 31 januari 2024 har

Sąd Rejonowy w Koszalinie, första avdelningen för civilrättsliga mål i följande sammansättning: [utelämnas]

vid den muntliga förhandlingen i Koszalin inom stängda dörrar

angående den **tal** som väckts av G.M.K.-Z.B.M. i K.

mot S.O.

angående fordran

ⁱ Förevarande mål har getts ett fiktivt namn. Detta namn är inte någon av rättegångsdeltagarnas verkliga namn.

beslutat följande:

- 1) vilandeförklara målet med stöd av artikel [utelämnas],
- 2) hänskjuta en begäran om förhandsavgörande som återfinns i bilagan, och som utgör en integrerad del av detta beslut till Europeiska unionens domstol.

(domare [utelämnas])

BEGÄRAN OM FÖRHANDSAVGÖRANDE

Den hänskjutande domstolen:

Sąd Rejonowy w Koszalinie (Polen)

i följande sammansättning: [utelämnas]

Den hänskjutande domstolens målnummer [utelämnas]

Parter i målet vid den nationella domstolen och deras ombud:

Klagande: G.M.K.-Z.B.M. w K., företrädd av ombudet [utelämnas].

Motpart: S.O., företrädd av ombudet [utelämnas] och advokaten [utelämnas]

Tolkningsfrågor

- 1) Ska artikel 66 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1215/2012 av den 12 december 2012 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område tolkas så, att med uttrycket ”inleda ett rättsligt förfarande” avses väckande av talan av klaganden i ett mål av processrättslig natur eller framställande av en begäran om omprövning av målet av motparten efter det att målet slutligt avgjorts?

Beroende på svaret på ovanstående fråga:

- 2) Ska bestämmelserna i kapitel II i rådets förordning (EG) nr 44/2001 av den 22 december 2000 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område,

eller bestämmelserna i kapitel II i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1215/2012 av den 12 december 2012 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område,

tolkas så, att talan mot den som har hemvist i en medlemsstat, avseende betalning av ersättning för utomobligatorisk nyttjande av en fastighet som är belägen i en andra medlemsstat, kan väckas vid en domstol i denna andra medlemsstat.

Saken i målet vid den nationella domstolen och de faktiska omständigheterna

- 1 Den 15 mars 2013 väckte G.M.K. talan vid Sąd Rejonowy w Koszalinie mot T., S., M. och S.O. om betalning av ersättning för utomobligatoriskt nyttjande av en kommunal bostad som är belägen i Koszalin (Republiken Polen) efter det att hyresavtalet löpt ut. Klaganden angav samtliga motparterers hemvistadress i Polen. Ett betalningsföreläggande utfärdades i målet, vilket hämtades ut på en adress i Polen av en av motparterna för alla de andras räkning. Betalningsföreläggandet överklagades inte och förklarades vara slutgiltigt och verkställbart.
- 2 Genom en skrivelse till domstolen av den 7 juli 2023 bestred S.O. med giltig verkan betalningsföreläggandet och begärde att målet skulle omprövas och att den talan som väckts mot henne den 15 mars 2013 skulle avvisas. Motparten gjorde gällande att den polska domstolen saknade behörighet, eftersom hon sedan år 2007 enbart hade sin hemvist i Konungariket Nederländerna och aldrig hade ingått något hyresavtal med kommunen avseende den aktuella bostaden.
- 3 Klaganden, G.M.K., gjorde gällande att det finns ett tillräckligt starkt rättsligt band mellan motparterna för att en gemensam handläggning av målet angående fordran ska vara påkallad. Motparterna är alla släkt med varandra och bodde tillsammans i klagandens bostad. Hyresavtalet avseende denna bostad ingicks uteslutande med T.O. (mor till övriga motparter) år 1984. Hyresavtalet med T.O. avseende bostaden sades upp och år 2007 beslutades att samtliga motparter skulle avhysas från den aktuella bostaden.

Nationell lagstiftning

- 4 Artikel 18.1 i ustawa o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego (lagen om skydd för hyresgästers rättigheter, kommunens bostadsbestånd och om ändring av civillagen) av den 21 juni 2001 har följande lydelse:

Personer som hyr bostäder utan laglig rätt är skyldiga att betala ersättning varje månad fram till den dag då de tömmer bostaden.

- 5 Artikel 505 i Kodeks postępowania cywilnego (civilprocesslagen)

§ 1. Motparten kan bestrida ett betalningsföreläggande.

§ 2. Betalningsföreläggandet upphör att gälla i den del som bestrids. Om endast en av motparterna bestrider samma fordran eller en eller vissa av de fordringar

som föreläggandet avser, leder detta till att föreläggandet upphör att gälla endast i förhållande till dem.

Unionslagstiftning

- 6 Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1215/2012 av den 12 december 2012 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område:

Artikel 66.1 Denna förordning ska tillämpas endast på rättsliga förfaranden som har inletts, på officiella handlingar som formellt har upprättats eller registrerats och på förlikningar inför domstol som har godkänts eller ingåtts från och med den 10 januari 2015.

Artikel 5.1 Talan mot den som har hemvist i en medlemsstat får väckas vid domstol i en annan medlemsstat endast med stöd av bestämmelserna i avsnitten 2–7 i detta kapitel.

Artikel 7 Talan mot en person som har hemvist i en medlemsstat får väckas i en annan medlemsstat: ...

2. Om talan avser skadestånd utanför avtalsförhållanden, vid domstolen för den ort där skadan inträffade eller kan inträffa.

Artikel 8 Talan mot en person som har hemvist i en medlemsstat kan även väckas i följande fall:

1. *Om han eller hon är en av flera svarande, vid domstol där någon av svarandena har hemvist, förutsatt att det finns ett tillräckligt nära samband mellan käromålen för att en gemensam handläggning och dom ska vara påkallad för att undvika att oförenliga domar meddelas som en följd av att käromålen prövas i olika rättegångar.*

Artikel 24 Följande domstolar i en medlemsstat ska, oberoende av var parterna har hemvist, ha exklusiv behörighet:

1. *Om talan avser sakrätt i fast egendom eller nyttjanderätt till fast egendom, domstolarna i den medlemsstat där egendomen är belägen.*

- 7 Rådets förordning (EG) nr 44/2001 av den 22 december 2000 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område:

Artikel 3.1 Talan mot den som har hemvist i en medlemsstat får väckas vid domstol i en annan medlemsstat endast med stöd av bestämmelserna i avsnitten 2–7 i detta kapitel.

Artikel 5 Talan mot den som har hemvist i en medlemsstat kan väckas i en annan medlemsstat ...

- 3) *om talan avser skadestånd utanför avtalsförhållanden, vid domstolen i den ort där skadan inträffade eller kan inträffa,*

Artikel 6 Talan mot den som har hemvist i en medlemsstat kan även väckas i följande fall:

- 1) *Om han är en av flera svarande, vid domstol där någon av svarandena har hemvist, förutsatt att det finns ett tillräckligt nära samband mellan käromålen för att en gemensam handläggning och dom skall vara påkallad för att undvika att oförenliga domar meddelas som en följd av att käromålen prövas i olika rättegångar.*

Artikel 22 Följande domstolar skall, oberoende av parternas hemvist, ha exklusiv behörighet:

- 1) *Om talan avser sakrätt i fast egendom eller nyttjanderätt till fast egendom, domstolarna i den medlemsstat där egendomen är belägen.*

Behovet av en tolkning av unionsrätten

- 8 I detta skede av domstolsförfarandet ska Sąd Rejonowy w Koszalinie pröva motparten S.O.:s invändning att den polska domstolen saknar behörighet. Klaganden har gjort gällande att den polska domstolen har en sådan behörighet och att en korrekt tolkning av lagstiftningen i detta avseende är av avgörande betydelse för ett antal mål som rör tillgodoseendet av bostadsbehovet för kommunens invånare. Om invändningen anses befogad ska domstolen avvisa kommunens talan av den 15 mars 2013 och det kommer att finnas en rättslig grund för att avbryta verkställigheten mot motparten.
- 9 Målet avser en begäran om betalning av ersättning för klaganden S.O.:s nyttjande av en kommunal bostad som är belägen i Koszalin (Republiken Polen) under den omtvistade perioden 2011–2012. Motparten hade vid denna tidpunkt inte någon rätt till den aktuella bostaden. Motparten hade tidigare bott i den omtvistade bostaden som barn med sin mor, som hade ingått ett hyresavtal avseende bostaden. Efter det att kommunen hade sagt upp hyresavtalet beslutade en polsk domstol att hela motpartens familj skulle avhysas. Kommunen har gjort gällande att familjen inte flyttade från bostaden trots beslutet om avhysning. Motparten S.O. har emellertid uppgett att hon år 2007 flyttade permanent till Konungariket Nederländerna. I det hittillsvarande förfarandet har det fastställts att motparten S.O. vid den tidpunkt då klaganden väckte talan den 15 mars 2013 och vid den tidpunkt då motparten framställde sin invändning den 7 juli 2023 hade hemvist i Konungariket Nederländerna.

10 Talan om betalning av ersättning för nyttjande av någon annans fastighet är ett civilrättsligt mål och omfattas av tillämpningsområdet för:

- Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1215/2012 av den 12 december 2012 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område, och
- Rådets förordning (EG) nr 44/2001 av den 22 december 2000 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område.

11 Det är för det första oklart vilken av dessa förordningar som är tillämplig i målet med hänsyn till deras tillämpning i tiden. I artikel 66.1 i förordning nr 1215/2012 föreskrivs följande: *Denna förordning ska tillämpas endast på rättsliga förfaranden som har inletts ... från och med den 10 januari 2015.*

12 Det är oklart huruvida uttrycket inleda ett förfarande ska avse den tidpunkt då G.M.K. väckte talan om betalning mot motparten (den 15 mars 2013) eller även den tidpunkt då motparten framställde sin invändning (den 7 juli 2023) med begäran om omprövning av målet.

13 Beroende på svaret på den första frågan om vilken förordning som är tillämplig i målet, måste därefter bestämmelserna om domstols behörighet i den förordningen analyseras. Bestämmelserna i de två förordningarna har i detta avseende samma lydelse.

För att fastställa behörighetsreglerna i detta mål krävs en bedömning av

14 För det första, artikel 7.2 i förordning nr 1215/212 (respektive artikel 5.3 i förordning nr 44/2001). Det är nödvändigt att bedöma huruvida boende i någon annans bostad utan laglig rätt till detta efter det att ett hyresavtal som berättigar boende i denna bostad har löpt ut utgör en skadeståndsgrundande händelse utanför avtalsförhållanden.

Enligt polsk rätt, närmare bestämt enligt ustawa o ochronie praw lokatorów (lagen om skydd för hyresgästers rättigheter) utgör boende i någon annans bostad utan laglig rätt till detta inte en skadeståndsgrundande händelse utanför avtalsförhållanden. I sitt avgörande av den 7 december 2007 i mål III CZP 121/07 slog Sąd Najwyższy fast följande: ”De konstateranden som gjorts gör det inte möjligt att betrakta det ansvar som avses i artikel 18 punkterna 1–3 i ustawa o ochronie praw lokatorów (lagen om skydd för hyresgästers rättigheter), som skadeståndsansvar på grund av en skadeståndsgrundande händelse. Det förhållandet att kravet på skuld som ett villkor för skadeståndsansvar i dessa bestämmelser har övergetts innebär inte att de omständigheter som omfattas av hypoteserna i bestämmelserna kan betraktas som en skadeståndsgrundande händelse i den mening som avses i artikel 415 i civillagen, och de omfattas inte av andra bestämmelser i civillagen om skadeståndsgrundande händelser utanför avtalsförhållanden. Det finns inte heller någon anledning att anta att dessa

bestämmelser i sig definierar en skadeståndsgrundande händelse av en särskild typ...”

I sin dom av den 25 mars 2021 i mål C-307/19 slog Europeiska unionens domstol fast att begreppet ”skadestånd utanför avtalsförhållanden”, i den mening som avses i artikel 7.2 i förordning nr 1215/2012, omfattar varje talan som syftar till att gentemot svaranden göra gällande ett ansvar som inte är hänförligt till ett avtal i den mening som avses i artikel 7.1 a i denna förordning, det vill säga inte grundas på en rättslig förpliktelse som en person frivilligt har åtagit sig gentemot en annan person (punkt 83 och där angiven rättspraxis).

- 15 För det andra, artikel 8.1 i förordning nr 1215/2012 (respektive artikel 6.1 i förordning nr 44/2001). Det ska prövas huruvida en gemensam handläggning och dom i målet angående talan om betalning av sådan ersättning som riktas mot samtliga familjemedlemmar som tidigare har bott tillsammans i bostaden är påkallad, för att undvika att oförenliga domar meddelas som en följd av att käromålen prövas i olika rättegångar. Enligt polsk rätt är det emellertid endast de personer som faktiskt bor i bostaden som är betalningsskyldiga. Det finns inga bestämmelser om solidariskt ansvar för alla familjemedlemmar. Det är därför möjligt att meddela olika domar för varje familjemedlem beroende på om det fastställs att han eller hon faktiskt bodde i den omtvistade bostaden under den period som talan avser. Detta förefaller tala mot att denna bestämmelse kan tillämpas som en behörighetsgrund för domstolen i det aktuella målet.
- 16 För det tredje, artikel 24.1 i förordning nr 1215/2012 (respektive artikel 22.1 i förordning nr 44/2001). Det är nödvändigt att pröva huruvida begäran om betalning av ersättning för nyttjandet av någon annans bostad utan laglig rätt efter det att det hyresavtal som ger rätt att utnyttja denna bostad har löpt ut är en fråga om ”sakrätt i fast egendom” eller ”nyttjanderätt till fast egendom”. Denna tolkning förefaller inte kunna godtas mot bakgrund av EU-domstolens dom av den 3 oktober 2013 i mål C-386/12.
- 17 Om det inte är möjligt att tillämpa någon av de ovannämnda bestämmelserna, i enlighet med artikel 5.1 i förordning 1215/2012 (respektive artikel 3.1 i förordning 44/2001), saknar domstolen behörighet i det aktuella målet, vilket utgör skäl att avvisa talan av den 15 mars 2013.

(dom [utelämnas])